

Možnosti virtualizácie domáceho bodu v plynárenstve na Slovensku

Upozornenie: Vypracovanie štúdie objednala spoločnosť SFÉRA, a.s. u spoločnosti EY. Zadanie bolo vypracované v súčinnosti so Združením dodávateľov energií (ZDE).

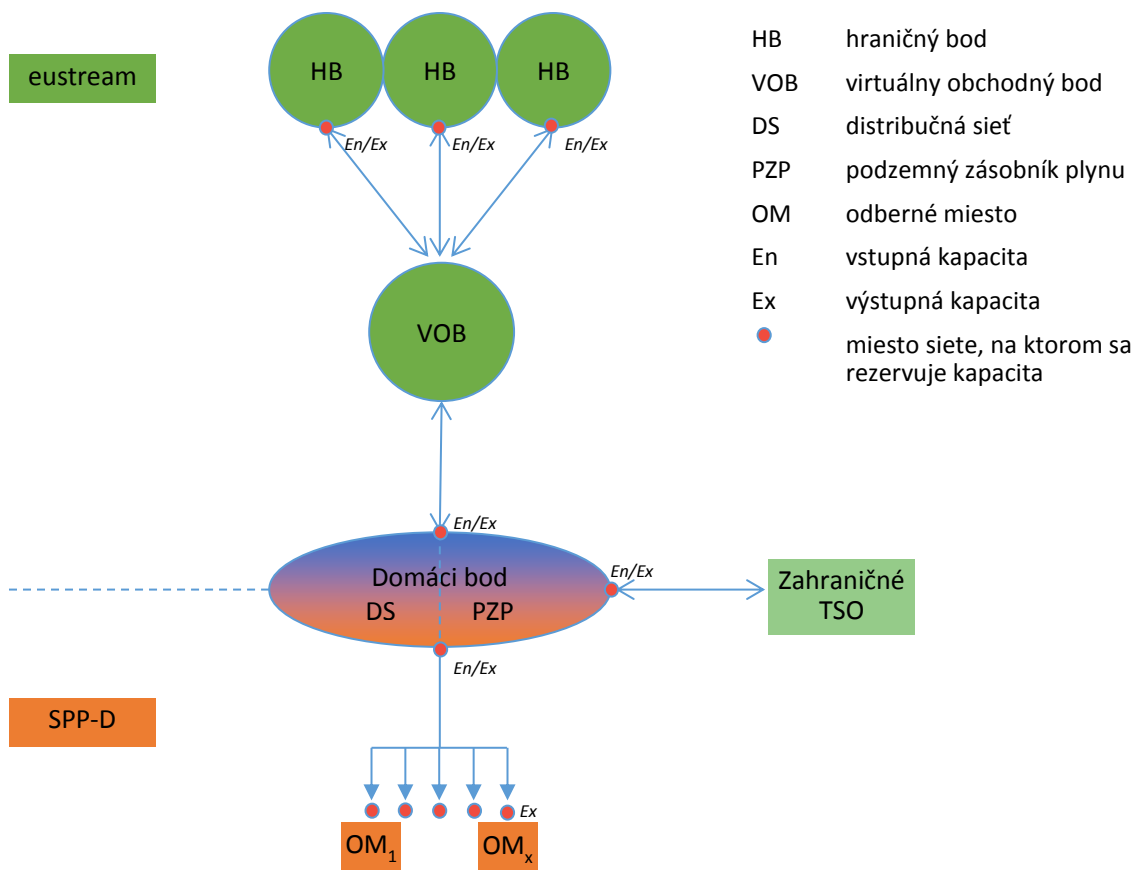
Toto rozšírené zhrnutie sa vydáva ako pracovný materiál pre konferenciu „Trh s plynom“, ktorú organizuje Slovenský plynárenský a naftový zväz (SPNZ) 26. – 27. apríla 2017 v Bratislave.

Popis súčasného stavu

Základným právnym predpisom pre trh s plynom je vyhláška č. 24/2013 Z.z. v znení neskorších predpisov, ktorou sa ustanovujú pravidlá pre fungovanie vnútorného trhu s elektrinou a pravidlá pre fungovanie vnútorného trhu s plynom (ďalej len „Vyhláška“).

Vo Vyhláške sú mimo iného popísané pravidlá pre prístup do prepravnej a distribučnej siete, pravidlá pre rezerváciu kapacít v plynárenských sieťach potrebných pre obsluhu zákazníkov na Slovensku či jednotlivé body prepravnej a distribučnej siete.

Súčasný stav v plynárenstve na Slovensku názorne zobrazuje obrázok:

Podľa Vyhlášky je virtuálnym obchodným bodom bod lokalizovaný v prepravnej sieti medzi vstupnými bodmi a výstupnými bodmi, v ktorom je možná zmena vlastníctva plynu. Ďalším bodom, na ktorom dnes veľmi často prebieha zmena vlastníctva plynu, je domáci bod. Taktiež môže dochádzať k zmene vlastníctva plynu v zásobníku plynu.

Nevýhody súčasného stavu

Za hlavný nedostatok súčasného systému na Slovensku je možné považovať komplikovanosť aktuálneho nastavenia, a to v porovnaní s procesmi fungujúcimi na plynárenských trhoch v iných krajinách EÚ. Aktuálne nastavenie na Slovensku prináša pre užívateľov systému rad nevýhod, ktoré sa následne prenášajú až na koncového odberateľa:

- obmedzenie možnosti obchodovať zemný plyn na likvidnom obchodnom bode na Slovensku;
- komplikovanosť systému vytvárajúca mnoho bariér sťažujúcich úlohu obchodníka;
- nastavenie systému znevýhodňujúce malé zákaznícke portfóliá.

Súčasný stav tiež predstavuje prekážku pre nových obchodníkov z iných členských krajín EÚ, ktorí majú záujem začať vykonávať činnosť dodávky plynu pre koncových zákazníkov na Slovensku. Problémom je, že pôvodný vertikálne integrovaný obchodník či etablovaní dodávateľia s už vytvoreným silným zákazníckym kmeňom ťažia z významného portfólio-efektu pri rezervácii kapacít medzi prepravnou a distribučnou sieťou. Existujúce portfólio predstavuje pre už pôsobiacich účastníkov trhu s plynom konkurenčnú výhodu, ktorá vyplýva priamo zo súčasného nastavenia procesov na trhu s plynom na Slovensku.

Porovnanie v rámci EÚ

V súčasnej dobe je na Slovensku organizovaný len denný a vnútrodenný trh s elektrinou, nie s plynom, neexistuje virtuálny obchodný bod pre nákup a predaj plynu na báze spotového trhu v podobe, v akej ho poznáme zo zahraničia (tzn. najmä neexistuje organizované obchodné miesto). Nízka likvidita plynárenského trhu na Slovensku je v prudkom kontraste s veľkým objemom plynu prepravovaného cez slovenskú prepravnú sieť.

Slovensko: Bez operátora trhu, bez univerzálneho virtuálneho obchodného bodu, vyvažovanie prostredníctvom prevádzkovateľa distribučnej siete, čiastočne prostredníctvom prevádzkovateľa prepravnej siete.

Prevažujúci stav v EÚ: Existencia operátora trhu, plnohodnotný virtuálny obchodný bod, vyvažovanie prostredníctvom prevádzkovateľa prepravnej siete.

Príklad Českej republiky

V Českej republike došlo v roku 2010 k zjednodušeniu modelu trhu s plynom, kedy povinnosť rezervovať prepravnú kapacitu do domácej zóny prešla z dodávateľa na prevádzkovateľa distribučnej siete. Prudko preto vzrástol počet zmien dodávateľov z 33.327 (rok 2009) na 361.941 (rok 2011) a významne sa tiež zvýšila likvidita trhu s plynom.

Popis navrhovaného stavu - virtualizácie domáceho bodu

V cieľovom koncepte by z pohľadu obchodníkov zanikol domáci bod a rezervácia kapacít by bola možná len na fyzických bodoch prepravnej siete – tzn. cezhraničných bodoch. Výstupné distribučné kapacity do odberných miest koncových odberateľov by sa zabezpečovali ako dnes, čiže zmluvou o distribúcii plynu či zmluvou o združenej dodávke plynu. Súhrnnú prepravnú kapacitu potrebnú pre prepravu plynu do distribučnej siete by objednával prevádzkovateľ distribučnej siete.

Aby bola zavedená virtualizácia domáceho bodu, je nutné oddeliť zásobníky plynu od domáceho bodu a pri úplnej virtualizácii taktiež splynutie zásobníkov s virtuálnym obchodným bodom. V dnešnom modeli trhu je možné zásobníky využívať na skladovanie, priamy prístup z prepravnej siete do distribučnej siete a taktiež na prístup do zahraničnej prepravnej siete. V navrhovanom modeli by zásobníky boli obchodne naviazané len na virtuálny obchodný bod.

Nový systém by mal mať celkovo neutrálny finančný dopad na koncového odberateľa plynu. Na jednej strane by malo síce dôjsť k navýšeniu platieb za distribúciu plynu, na druhej strane však k zníženiu ceny za komoditu zo strany obchodníkov s plynom (dôsledok pominutia nákladov na rezerváciu kapacity na domácom výstupnom bode prepravnej siete, dôsledok nárastu likvidity na domácom veľkoobchodnom trhu). Tiež z pohľadu prevádzkovateľov prepravnej i distribučnej siete by mal mať tento krok neutrálny vplyv na ziskovosť.

Model vyvažovania v novom systéme

Zjednodušene, v súčasnom modeli trhu s plynom na Slovensku prebieha vyvažovanie samostatne na úrovni prevádzkovateľa prepravnej siete a samostatne na úrovni prevádzkovateľa distribučnej siete.

Najjednoduchším a najľahšie realizovateľným riešením by bolo, pri zachovaní súčasného systému, vyvažovanie na úrovni prevádzkovateľa prepravnej siete s tým, že na rozhraní medzi prevádzkovateľom prepravnej a distribučnej siete by sa predpokladalo, že množstvo vstupujúce do distribučnej siete z prepravnej siete sa rovná nominácii odberu zákazníkov.

Z hľadiska vyvažovania by ďalšou možnosťou mohlo byť považovanie celého Slovenska za jednu zónu. V súlade s nariadením o vyvažovaní (NC BAL) by preto pravdepodobne došlo k presunu kompetencií, a to výlučne na eustream ako prevádzkovateľa prepravnej siete. Pri takejto zásadnej zmene by bolo vhodné uvažovať aj o vytvorení role operátora trhu, ktorý by sa zameriaval na prevádzkovanie a evidenciu bilaterálneho a spotového obchodného systému.

Operátor trhu by tak mohol vykonávať aj úlohy evidencie a zúčtovania odchýlok, podporovať trhové elementy vyvažovania, poskytovať systémové a individuálne dáta (až do úrovne jednotlivých odberných miest) a teda zvyšovať celkovú transparentnosť trhu s plynom. Najlepšie predpoklady pre túto činnosť má spoločnosť OKTE, a.s., ktorá v súčasnej dobe zabezpečuje činnosti operátora trhu v elektroenergetike a ďalej je RRM (Registered Reporting Mechanisms) podľa Nariadenia REMIT pre reportovanie transakcií ako pre elektrinu, tak pre plyn.

Navrhovaný stav zobrazuje obrázok:

